

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑
ฝึกจิตด้วยปฏิปทาที่ทรหด

ถ้าเราไม่สนใจระมัดระวังรักษาตัวเองเพื่อศาสนา ซึ่งเป็นการเพื่อตัวเอง โดยเฉพาะอยู่แล้ว ศาสนาจะเหลือได้ยังไง ศาสนาเสื่อมที่หัวใจนั้นซิ ถ้าจิตใจอ่อนแอ ท้อถอย จิตใจเสื่อมคลายจากศาสนาแล้ว นั่นละศาสนาเสื่อมที่ตรงหัวใจ ให้ฟังทราบว่า ศาสนาเจริญนี้เจริญที่หัวใจ ไม่ได้หมายถึงด้านวัตถุเจริญ

ความเจริญของศาสนานั้น หมายถึงคนที่มีศรัทธา พุทธบริษัททั้งสี่มีศรัทธา บวช ก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของนักบวช มีความมุ่งมั่นมีเหตุผลในการบวช มีความเชื่อความเลื่อมใสมีความเคารพต่อศาสนธรรม ไม่เหยียบย่ำทำลายด้วยความประพฤติตรงกันข้ามกับหลักธรรมหลักวินัย ศาสนาก็เจริญ

ที่นี้เมื่อยื่นเข้าถึงธรรมะ ก็คือจิตใจคิดไปในแง่ใดที่เป็นภัยต่อธรรมะ นั่นก็เป็น เครื่องทำลายธรรมะ สิ่งใดที่พระพุทธเจ้าห้ามสิ่งนั้นคือภัยของหัวใจ ไม่ให้ยินดียินร้าย ในรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส นั้นฟังซิ เช่นท่านบอกไม่ให้ยินดียินร้ายในรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ที่มากกระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ย่นเข้ามาเป็นชั้น ๆ เมื่อจิตใจยังฝืนยินดียินร้ายอยู่โดยเจ้าตัวก็ไม่ทราบ หรือทราบแล้วก็ไม่สนใจระมัดระวัง รักษาตัวเอง ก็คือการทำลายตัวเองอยู่โดยไม่รู้สีกตัว แล้วก็เป็นการทำลายศาสนาอยู่ใน ตัว

ศาสนาเจริญก็คือผู้ประพฤติปฏิบัติระมัดระวัง พยายามเดินตามหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ ไม่ให้ยินดี พยายามแก้ไขเรื่องความยินดีในสิ่งที่ไม่ควรยินดีด้วยอุบาย สติปัญญาของตน จะเป็นรูป เป็นเสียง เป็นกลิ่น เป็นรส เครื่องสัมผัสใดก็ตาม รวมแล้ว สิ่งนี้ควรยินดีท่านให้ยินดี สิ่งที่ไม่ควรยินดีอย่าไปยินดี มันเป็นการสั่งสมกิเลส ขึ้นมาทำลายธรรมที่มีอยู่ภายในจิตใจ ให้เข้าใจอย่างนี้

ท่านสอนไว้ทุกแง่ทุกมุม สอนเพื่อความปลอดภัยทางด้านจิตใจ นี่หมายถึงหลักธรรม ไม่ได้หมายถึงพระวินัย หยาบไปก็เป็นพระวินัย ละเอียดเข้ามาก็เป็นธรรม ไม่ได้ปรับโทษทางกายวาจา แต่ก็ปรับโทษอยู่ในจิตใจของตัวเองที่คิดผิดไปแต่ละ ครั้งละคราวแต่ละสิ่งละอย่าง เกี่ยวข้องกับสิ่งใดที่เป็นข้าศึกต่อจิตใจมันก็ทำลายกันไป ในตัว ๆ เสื่อมอยู่ในตัวนั่นเอง เหยียบย่ำทำลายอยู่ภายในหัวใจ แล้วเป็นของดีเมื่อไร

เพราะใจเป็นของสำคัญอยู่ด้วย แทนที่จะได้รับการทะนุบำรุงรักษาด้วย สติปัญญาของเรา ตามหลักธรรมที่ท่านทรงสั่งสอนไว้แล้ว แล้วกลับทำลายตัวเองด้วย

ความพลอ์ก็ดี ด้วยความนอนใจก็ดี และยิ่งผิดด้วยเจตนาด้วยแล้วยิ่งไปใหญ่ อันนั้น เป็น อลัชชิตา หาความละอายไม่ได้ ทำลายตนเองแบบหน้าด้านนั้นแล ทำลายศาสนา ไปในตัว

เรื่องศาสนามีความละเอียดมากที่สุด ปฏิบัติไปเท่าไร รู้ไปเห็นไปเท่าไร ยิ่งมีความละเอียดอ่อนไปโดยลำดับ จนหาที่ค้ำไม้ได้ คิดไปในแง่ใดมุมใดเป็นความละเอียดสุด แทบจะพูดได้ว่า โห วิสัยของมนุษย์นี้ไม่สมควรแก่ศาสนานี้เลย ถ้าเราพูดตามชั้นหยาบจิตใจของมนุษย์กับศาสนานั้นจะเข้ากันไม่ได้อย่างนั้น ต้องพยายามหนุนจิตใจเข้ามาสู่หลักธรรม ฝืนจิตใจซึ่งเป็นไปตามกระแสของโลก ให้ทวนกระแสเข้ามาสู่ธรรม หวานก็อมขมก็กลืน เพราะเป็นยาคือธรรมโอสถ

ต้องฝืนตัวอยู่เสมอจึงชื่อว่าเป็นการต่อสู้ หากไม่มีการฝืนปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรมตามเรื่องความเคยชินของจิต ก็มีแต่กิเลสเป็นผู้ควบคุมจุดลากไปโดยลำดับ หาเรื่องธรรมที่จะควบคุมหรือจุดลากไปไม่มี ในขั้นนี้ไม่มี มีแต่กิเลสจุดลากไป ที่นี้เราจะทำให้จิตใจของเราดีเราก็ต้องต่อสู้ ด้วยการจุดลากจิตใจคืน ถึงจะชอบใจในอารมณ์ใดสิ่งใดก็ตาม ต้องฝืนใจ ตัดใจ หักห้ามใจ จึงเรียกว่ามีการต่อสู้กัน เมื่อมีการต่อสู้กันอยู่เสมอนี้ก็มิทางชนะได้เป็นลำดับ เมื่อมีการชนะแล้วก็มีทางได้

การประพฤติปฏิบัติให้ถึงพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกผู้พาดำเนินด้วยดี ท่านดำเนินด้วยหลักอะไร หลักธรรม แน่ะ ฉันทะให้พอใจในผลที่ตนจะพึงได้ และให้พอใจในเหตุคือการกระทำของตน เช่นเดียวกับพอใจในผลที่ตนปรารถนา วิริยะให้เพียรพยายาม ความขี้เกียจความอ่อนแอความกลัวตายมีอยู่ด้วยกันทุกหัวใจ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลส เราอย่าเข้าใจว่าเป็นธรรม นี่คือกิเลสตัวฝังจมภายในจิต ต้องอาศัยหลักธรรมเข้าไปแก้กัน ฉันทะ วิริยะ แน่ะ จิตตะ มีความฝักใฝ่ใคร่ธรรมอยู่เสมอ คือใคร่ต่อจิตใจของตัวเองนั้นแหละ ธรรมอยู่ที่นั่น ใคร่ต่อแนวทางการดำเนินวิมังสา อย่าได้ปราศจากปัญญา อย่าทำอะไรด้วยความเลินเล่อพลอสติ ให้คิดอ่านไตร่ตรองในกิจที่ทำคำที่พูดทุกแง่ทุกมุม จึงเรียกว่าปัญญา

พระพุทธเจ้าสอนด้วยความฉลาดแหลมคมมาก เรามาสู่วงพระศาสนาก็เพื่อความฉลาด ต้องนำอุบายของธรรมมาสั่งสอนตนเอง หัดคิดหัดอ่านไตร่ตรองอย่าอยู่เฉย ๆ ความอยู่เฉย ๆ ก็คือความหลับ รักความสุขเป็นความขี้เกียจ การคิดแ่งนั้นแ่งนี้ว่าเป็นความทุกข์ต่อจิตใจไม่อยากคิด แต่คิดในสิ่งที่ป็นภัยต่อจิตใจนั้นเร็วยิ่งกว่าลึงยังงี้ มันก็ไม่ทันกันกับกิเลสซึ่งเป็นสิ่งที่คล่องแคล่วว่องไวที่สุด นอกจากสติปัญญาแล้วไม่มีอะไรจะตามทัน

ให้พากันประพฤติปฏิบัติ ให้เล็งถึงความพ้นทุกข์นั้นนะเป็นหลักใจ เมื่อเล็งจิตใจถึงความพ้นทุกข์เป็นหลักใจแล้ว ความมุ่งมั่นก็มีความแน่วหนามั่นคง และความมุ่งมั่นนั้นจะเป็นเครื่องจุดลากความพากเพียรความอุตสาหะพยายาม ประโยคแห่งความเพียรทุกด้านจะหมุนตามความมุ่งมั่นไปโดยลำดับ ทุกข์ก็พอกทน เพราะเราเกิดในท่ามกลางแห่งความทุกข์มาตั้งแต่ขณะตกคลอดหรืออยู่ในครรภ์ มีความทุกข์อยู่แล้ว เคยอยู่แล้ว ตั้งแต่วันตกคลอดออกมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้เราเคยมาเท่าไรปี คิดดูซิอายุเราก็ปีกี่เดือน นั้นละเราเคยต่อเรื่องความทุกข์มาเท่าไรปี เราจะไปตื่นตื่นอะไรกับทุกข์ ในขณะที่เราจะประกอบความพากเพียร เพื่อให้พ้นจากทุกข์ทั้งหลายเหล่านี้ เหตุใดเราจึงจะนอนใจ และทำไมจะกลัวทุกข์ซึ่งมีอยู่ในธาตุในชั้นนี้

ทุกข์เพราะกิเลสเสียดแทงจิตใจนั้นเป็นทุกข์ที่สำคัญมาก เป็นทุกข์ที่เจ็บแสบมากยิ่งขึ้นกว่าทุกข์ภายในธาตุชั้นนี้ ซึ่งแม้พระพุทธเจ้าพระสาวกท่านก็ทรงรับทราบเหมือนกันเรื่องทุกข์ในธาตุในชั้นนี้ เป็นแต่เพียงว่าทุกข์เหล่านี้ ไม่สามารถที่จะซึมซาบเข้าไปเหยียบย่ำทำลายจิตใจของท่านได้เท่านั้น ต่างกันกับพวกเรา เพราะฉะนั้นให้พึงทราบ อย่าตื่นตื่นในทุกข์ในเวลาประกอบความพากเพียร อย่ากลัวทุกข์จนเกินไปยิ่งกว่ากลัวไม่ได้พ้นทุกข์ ให้หาเหตุหาผลหาสติปัญญามาแก้ไขตนเอง เวลาไปติดขัดอยู่ที่ตรงไหน เช่นติดขัดที่ว่าจิตไม่เอาไหน หาเหตุหาผลแห่งความไม่เอาไหนของจิต นั้นจึงเรียกปัญญา

มันชี้เกียด ความชี้เกียดนั้นเคยได้เป็นเศรษฐีกุมภี ทั้งสมบัติเงินทองและอรรธธรรมไหม ไม่มีใครได้เพราะความชี้เกียด ความมั่งมีศรีสุขได้เพราะความขยันหมั่นเพียร ผู้พ้นทุกข์ไปได้ก็เพราะความเพียร ดังท่านกล่าวไว้ว่า วิริเยน ทุกขมจเจติ จะพ้นทุกข์ไปได้เพราะความเพียร นี้แยกได้ทั้งทางโลกทางธรรม คือทุกข์ทางฆราวาสก็เพราะขาดตกบกพร่องปัจจัย ๔ เครื่องใช้ไม้สอย เครื่องอุปโภคบริโภค ถ้าชี้เกียดก็ขาดตกบกพร่องก็เป็นความทุกข์ ให้มีความขยันหมั่นเพียรต่อการเสาะแสวงหาผลประโยชน์มาเลี้ยงครอบครัวของตน เลี้ยงชีพของตน ความสุขก็มีขึ้นเพราะความเพียร ที่นี้ทางด้านจิตใจก็ต้องอาศัยความเพียร ที่จะถอดถอนกิเลสไปได้แต่ละส่วนละอย่างโดยลำดับ ก็เพราะอำนาจแห่งความเพียร ท่านจึงยกความเพียรเป็นหลักสำคัญ เครื่องสนับสนุนสติปัญญา หรือสติปัญญาเป็นสำคัญอันดับแรก

เราเป็นผู้ปฏิบัติอย่าได้มองอะไรให้นอกเหนือไปจากพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ที่เรียกองค์แห่งรัตนะ ที่เป็นสรณะของพวกเรา หากทุกข์เกิดขึ้นมาภายในตัวก็ให้ยกพระพุทธเจ้าเป็นสักขีพยานหรือเป็นข้อเทียบเคียง พระองค์ทรงสลบถึง ๓ ครั้งนั้นทุกข์หรือไม่ทุกข์ คนขนาดสลบจะไม่ทุกข์ได้ยังไง ทุกข์ถึงขั้นสลบถึงสลบ ทุกข์ถึง

ตายจึงตายได้คนเรา นี่ความเพียรของเราไม่ถึงขั้นสลบทำไมจึงว่าตนเป็นทุกข์ ทำไมความเพียรเพียงแค่นี้เข้าใจว่าเก่งกว่าครู ความเพียรขนาดเรา ๆ ท่าน ๆ ทำไมจะอวดเก่งยิ่งกว่าครู นี้อุบายวิธีแก่เจ้าของต้องอย่างนั้น

พระสาวกท่านทำความพากเพียร บางองค์ถึงฝ่าเท้าแตกฟุ้งชิ บางองค์จักขุแตก เช่น พระจักษุบาล จักขุแตก พระโสณะ ฝ่าเท้าแตก และนอกจากนั้นมีเยอะในแง่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความลำบากถึงขนาดที่ว่าความเพียรเด็ด แต่เราไม่เห็นมีอะไร การประกอบความพากเพียรไม่เห็นถึงขนาดนั้น เหมือนกำลังจะตาย ลูกศิษย์ตถาคตต้องเป็นคนขยันหมั่นเพียร เป็นก็เป็น ตายก็ตายไม่มีการท้อถอย

สติกับจิตอย่าให้ห่างเหินจากกัน จิตเมื่อมีสติเป็นเครื่องรักษาอยู่แล้วภัยก็ไม่ค่อยมี ความคิดปรุงขึ้นจากใจจิตก็รู้ทัน คิดไปในเรื่องใดร้อยทั้งร้อยเป็นเรื่องหลอกทั้งนั้น คิดเป็นเรื่องเป็นราวเรื่องนั้นเรื่องนี้ เป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาจากอดีตารมณ คือสิ่งที่ผ่านมาแล้ว นำเข้ามาเป็นอารมณ์ของใจ มายั่ววนจิตใจหลอกจิตใจวาดภาพหลอกตัวเอง เหมือนเขาดูหนังนั่นนะ หนังสดหนังแห้ง หนังสดก็เช่นโรงบ้ำโรงบาร์ นี่หนังสดหนังแห้งก็คือเขาฉายภาพยนตร์ฉายหนังนั้น เอาเงามาฉายให้ดู ทีนี้เราเคยสัมผัสสัมผัสพันธกับรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสซึ่งเป็นเรื่องสด นั้นก็ติดแง่หนึ่งแล้ว และนำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นอารมณ์ภายในจิตใจที่เรียกอดีตารมณ ให้เข้ามาทำลายจิตใจของเรา เป็นเรื่องเป็นราวอยู่อย่างนี้เสมอ เป็นเรื่องของความคิด

จิตสังขารกับสัญญามั่นเกี่ยวโยงกัน ให้มีสติแล้วหักห้ามจิตอย่าให้คิด เรื่องนี้เป็นเรื่องหลอกตนเองตื่นเงาของตัวเอง ความคิดนี้ไปจากใจ ไปวาดเป็นภาพเป็นเรื่องเป็นราวต่าง ๆ ขึ้นมาอยู่ภายในจิตใจ เจ้าของก็เคลิบเคลิ้มไปตาม นั่นคือความลุ่มหลง นั่นคือความแพ้วเรื่องสมุทัยที่ปรุงออกหลอกเจ้าของ ทีนี้เราเคยคิดเคยปรุงมาแล้วได้ผลได้ประโยชน์อะไรบ้าง คิดอย่างที่ว่านี้ เคยคิดมาตั้งแต่ไหนแต่ไรได้ผลประโยชน์อะไร นอกจากกอบโกยเอาเรื่องทุกข์เข้ามาเผาผลาญตัวเองเท่านั้นไม่เห็นมีอย่างอื่น ทีนี้เราจะหาอุบายคิดแง่ใหม่ แน่ะ

ในขณะที่จะทำจิตให้มีความสงบก็ต้องหักห้ามทั้งหมด ไม่ให้จิตแสดงตัวออกขยับออกไปไหน จะเป็นเรื่องเป็นราว เพราะจิต เมื่อจิตขยับตัวออกไปได้ก็แสดงว่าจิตแสดงเรื่องราวได้แล้ว แล้วก็ทำให้เราหลงไปตามเพลินไปตามได้แล้ว ขณะที่จิตสงบไม่ยอมให้คิดก็ยอมไม่คิดอะไร ไม่ปรุงแต่งเรื่องราวอะไรขึ้นมา มีแต่ความสงบ ความสงบที่ไม่มีเรื่องราวเป็นความสุข ชั้นของสมาธิเป็นอย่างนั้น ส่วนชั้นปัญญา เรื่องราวของปัญญามีแต่เรื่องราวปลดปล่อยกิเลสอาสวะ ซึ่งนอนเนื่องอยู่ภายในจิตใจออกไปโดย

ลำดับ ๆ ถ้าออกเป็นเรื่องก็ให้เป็นเรื่องของปัญญา อย่าให้เป็นเรื่องของโมหะ อย่าให้เป็นเรื่องของสมุทัยซึ่งคอยจะหลอกลวงตนอยู่เสมอ

ต้องฝึก นักปฏิบัติไม่ฝึกไม่ได้ นี่เคยทำมาแล้ว เวลาจิตยังไม่เป็นอะไร ล้มลุกคลุกคลานนี้แหล่ทุกข์แสนสาหัส ตั้งหลักจิตไม่ได้ แต่ก็พยายามหาที่ช่วยเหลือด้วย หาสถานที่เหมาะสมที่จะช่วยเหลือกับกิเลสประเภทนี้จะได้ออม เพราะฉะนั้นจึงต้องเที่ยวหาอยู่ตามป่าตามเขาที่เป็นที่นรกแล้ว ไปอยู่อย่างนั้น เมื่อไปอยู่สถานที่นรกแล้วความเพียรก็ตั้งขึ้นมา ไม่ประมาทนอนใจ สติเมื่อความเพียรตั้ง ก็หมายถึงสติตั้งขึ้นพร้อมกัน ถ้าตายในสถานที่เช่นนี้แล้วจะว่าไง ตายในเวลาเช่นนี้จะว่าไง เวลากำลังเปลว ๆ จิตใจเลื่อนลอยนี้จะไปทางดีหรือทางชั่วละ ตายก็หมายถึงว่าตายด้วยเสื่อนั้นแหละ อยู่ในป่าในเขา เพราะเต็มไปด้วยเสื่อนี้ไม่เหมือนทุกวันนี้ละ แต่ก่อนเสื่อชุมมาก ไปดงไหนมีแต่เสื่อ แต่นี้ได้ยีนแต่ชื่อ เห็นแต่รูปเสื่อในกระดาษ

เมื่อไปอยู่ในที่เช่นนั้นก็เหมือนกับเราถูกมัดมือมัดเท้าเอาไว้ กิเลสถูกมัด ความเพียรก็ก้าวเรื่อย ๆ สติปัญญาดี สตินี้ดี เป็นกับตายก็มอบไว้กับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจนี้ จิตใจไม่ยอมให้คิดปรุงถึงเรื่องเสื่อเรื่องหมี่เรื่องข้างเรื่องอะไรทั้งหมด ให้อยู่กับความรู้อันนี้ หรือไม่เช่นนั้นก็ให้ติดแนบกับพุทโธ แน่วอยู่นั้น ยอมเป็นยอมตายกับคำบริกรรมอันนี้ ไม่ส่งจิตไปเสาะหาเรื่องราวขึ้นมาหลอกตนเอง เช่นอย่างเสื่อมา เสื่อจะมากินคน มากินเรา

นี่หลอกแล้วนะนี่นะ จิตจะกระเพื่อมขึ้นมา จิตจะตื่นตกใจ เพราะฉะนั้นจึงไม่ให้จิตกระเพื่อมออกไปสู่อารมณ์ภายนอก อันจะเป็นเหตุให้เกิดเรื่องนั้นเลย ที่นี้ก็หมุ่นตัว ๆ อยู่ในจิตภายในจิตอย่างเดียว ไม่นานจิตก็สงบตัวลงได้ เมื่อจิตสงบตัวลงแล้วความกลัวทั้งหลายนั้นหายตัวไปหมด ที่เคยกลัวนั้นมันหายไป ความกลัวได้หายไปแล้วยังไม่แล้ว ความกล้าหาญยังเกิดขึ้นมาแทนที่ กล้าหาญสามารถที่จะเดินเข้าไปลูบคลำหลังเสื่อซึ่งเป็นสัตว์ที่น่ากลัวมาแต่ก่อนนั้นได้อย่างสบาย ในเวลาที่เสื่อเดินผ่านเข้ามาที่นั้น

นี่เราเป็นมาแล้วกล้าหาญขนาดนั้น ไม่ทราบสาเหตุเหมือนกันว่า ความกล้าหาญเช่นนี้และเดินเข้าไปลูบคลำหลังเสื่อทั้ง ๆ ที่เป็นสัตว์ร้าย ซึ่งแต่ก่อนกลัวมาก แล้วไปลูบคลำได้อย่างสบายไม่สะทกสะท้านเลยเป็นเพราะเหตุใด ทั้ง ๆ ที่จิตยังไม่ได้รวม คือจิตเข้าใจมันคิดได้อย่างสบาย ๆ แล้วเสื่อจะทำอันตรายต่อเราอย่างไรหรือไม่มันไม่สนใจคิดเลย แน่ใจอยู่แต่ว่าเสื่อไม่สามารถจะทำอะไรได้เลยในขณะนั้น ไม่ว่าเสื่อไม่ว่าอะไรทั้งหมด เพราะจิตมันเต็มที กำลังของจิตในขณะนั้นรู้สึกว่ามีเต็มที ถึงขนาดที่ว่าศัตรูไม่มีกลัว นี่ละเวลาไปอยู่ในสถานที่กลัว ๆ มันตัดเจ้าของได้ถึงขนาดนี้เอง

ที่แรกมันกลัวเสียจนตัวสั่น ดีไม่ดีเวลาเสื่อกระหึ่ม ๆ มันก็ไม่ใช้มากกระหึ่มข้าง ๆ ทางจงกรม มันกระหึ่มอยู่ตามเรื่องของมัน แต่ทางนี้ตัวสั่นขึ้นมาแล้ว แล้วมันกลับพลิกไปเป็นความกล้าหาญอย่างเต็มที่ แบบตัวสั่นอีกเหมือนกันคิดดูซิ นี่จิตมันฝึกได้ขนาดนี้เองด้วยอุบายวิธีของเรา เราจึงต้องไปเที่ยวหาอยู่ในสถานที่เช่นนั้น เพื่อตัดสันดานจิตประเภทดื้อ ๆ ด่าน ๆ อันนี้ให้มันยอมจำนน เมื่อเราเคยได้ผลด้วยวิธีการและสถานที่เช่นนั้น ๆ แล้ว เราจึงชอบหาอยู่แต่สถานที่เช่นนั้น กำลังจิตก็มีความแน่นหนามั่นคงขึ้นโดยลำดับ ๆ

นี่เป็นขั้นเริ่มแรกแห่งการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งที่น่ากลัวในสถานที่น่ากลัวซึ่งเราเคยอยู่ โดยบังคับจิตไม่ให้คิดปรุงออกไปในสิ่งที่น่ากลัวเลย ให้อยู่กับคำบริกรรม เช่น พุทโธ ๆ เป็นต้น ดิตแนบสนิทกับใจ ไม่ยอมให้คิดแม้ในขณะหนึ่ง ให้ดิตแนบกันไป นี่ต้องบังคับบัญชาขนาดนั้น ถ้าผลออกไปนี้ตายในเวลาเสื่อมากัดนี้ประการหนึ่ง ประการที่สองเดี่ยววมไปอีกหาความดีไม่ได้เพราะไม่มีสติ นี่ละขั้นเริ่มแรกวิธีฝึกความกลัว ปราบความกลัวของตน ปราบอย่างนี้

พอขั้นที่สองขึ้นมา คือจิตมีความเปลี่ยนแปลงไปโดยลำดับด้วยการอบรม พอจิตก้าวเข้าสู่ปัญญา พิจารณาทางด้านปัญญา ทีนี้แยกธาตุแยกชั้นธ้อยู่กัน ไม่อยู่แบบนั้นนะ แบบที่เคยอยู่ไม่อยู่ พอมากำหนดว่าเสื่อตั้งที่เขียนไว้แล้วในปฏิปทานั้นนะ พอมากำหนดว่าเสื่อ เสื่อมันมีอะไรที่น่ากลัว เอามาคั้นนะ กลัวขนมันหรือเสื่อ มันมีลายอะไร ขนดำขนเหลืองขนอะไร ขนเรายังมีไม่เห็นกลัว ถ้ากลัวขนเสื่อขนเราก็มีแล้วกลัวขนเรา เสียซิ นี่ขนเราไม่เห็นกลัวทำไมไปกลัวขนเสื่อซึ่งเป็นขนเหมือนกัน เอ้าเล็บ กลัวเล็บ เล็บเสื่อหรือ เล็บเราก็มิไม่เห็นกลัว มันแกกกันอย่างนี้ละปัญญา แยกดู เอ้าดูหนังดูเล็บ ดูเขี้ยวของมัน กลัวเขี้ยวมันหรือเขี้ยวเราก็มิไม่เห็นกลัว แนะ กลัวตามันหรือตาเราก็มิไม่เห็นกลัว

ไล่ไปเสียจนทุกแง่ทุกมุมทุกสิ่งทุกอย่างไล่กันไปด้วยปัญญา จิตจ่ออยู่นั้นบังคับอยู่นั้นไม่ยอมให้หนีไม่ให้พลาดไปไหนเลยนี่ ไม่ให้มันผิตมันพลาดไปไหน กำหนดกัน พิจารณาด้วยปัญญามีสติเป็นผู้ควบคุมงาน แยกไป ๆ จนกระทั่งถึงกลัวหางมันหรือ ทีนี้เราไม่มีหางมันจะจนตรอกอะไร กลัวหางเสื่อหรือ ทีนี้เราไม่มีหาง ตั้งแต่ตัวมันเองไม่เห็นกลัวหางมัน เราจะไปกลัวมันทำไม แนะมันก็แกกกันนั้นจนได้นะ ตัวมันเองยังไม่เห็นกลัวหางมันนี่นะเราจะไปกลัวมันทำไม

แล้วแยกอีกนะทีนี้ ออกจากนั้นแล้วแยกเป็นหนังเป็นเนื้อเป็นเอ็นเป็นกระดูก ธาตุชั้นธ้อยู่กันของมันก็แยกออก ๆ ด้วยปัญญา ถึงขั้นปัญญามันแยกกันได้ มีที่นำกลัวที่ตรงไหน ถ้าพูดถึงจิต จิตมันไม่มีธรรมยิ่งกว่าจิตเรา จิตเรามีธรรม จิตเรามีอำนาจ

ยิ่งกว่าจิตของเสือแล้วกลัวหอะไร หลอกเจ้าของทำไม มันแยกมันแยะได้สัดได้ส่วน โทมันไม่มีกลัวแล้ว มันแยกธาตุได้หมด กลัวอะไรธาตุเฉย ๆ นั้น คำว่าเสือก็สมมุติกันขึ้น มันก็เป็นธาตุหนึ่งเท่านั้นเอง นี่อันหนึ่ง เพราะฉะนั้นจึงไม่สะทสะท้าน ถึงขั้นปัญญานี้แล้วไม่สะทสะท้านในเรื่องความกลัวสัตว์กลัวเสือกลัวอะไร มันพิจารณาแยกแยะได้อย่างรวดเร็วทีเดียว ถึงขั้นมันรวดเร็วรวดเร็วมาก พิจารณาแยกแยะกัน นี่เป็นขั้นหนึ่งของการพิจารณาตามขั้นของจิต

พอถึงขั้นที่สาม เอ้าจิตมันเข้าสู่ความว่าง มันว่างจริง ๆ จิตนี้ พิจารณารูปกายเหล่านี้ ที่แยกเป็นรูปเป็นกาย พอพิจารณานานเข้า ๆ มันจะพรากจากกันระหว่างจิตกับกาย อุบาทของทางร่างกายมันหมดไปมันปล่อย ออกจากนั้นแล้วพิจารณาต่อไปมันว่างไปหมด ร่างกายแม้จะมองเห็นก็เพียงราง ๆ เป็นเงา ๆ แต่จิตมันทะลุไปหมดเป็นความว่างไปหมด ที่นี้ร่างกายทั้งร่างขึ้นอยู่กับจิตเป็นของสำคัญ เมื่อจิตมันว่างในตัวของมันแล้วร่างกายก็เลยกลายเป็นของว่างไปตาม ๆ กันหมด มองดูต้นไม้ภูเขาที่ไหนมองเห็นเป็นเพียงเงา ๆ แต่จิตนั้นมันทะลุไปหมดว่างไปหมดเลย

ถ้าถึงขั้นว่างนี้ก็ไม่มีนิมิตของเสือเข้ามาเกี่ยวข้องเลย พอปรุงขึ้นเรื่องเสือ แะบนี้มันก็ดับดับ หือความปรุงอันนี้มันเป็นเสือนี้ละ มันปรุงว่าเสือ ความปรุงต่างหากเป็นเสือ เสือไม่มีนี่ นั่นปรุงดับดับพร้อม ปรุง ๆ แะบขึ้นมาเป็นรูปเสือนะ ปรุงเรื่องเสือมันก็ดับไปพร้อมในขณะที่มันปรุง ปรุงเกิดกับดับพร้อมพุดง่าย ๆ แล้วอะไรจะมาหลอกละ เมื่อต้นเหตุตัวที่หลอกมันอยู่กับเรา มันปรุงขึ้นมาอะไรมันก็ดับในขณะที่นั้นด้วยอำนาจของสติปัญญาทัน ก็ไม่มีอะไรหลอก เป็นความสะดวกสบายไปหมด

อธิบายวิธีปราบจิตแก้ความกลัว แก้เป็นขั้น ๆ ขั้นต้นแก้ด้วยสมาธิให้จิตสงบไม่ให้ส่งไปเรื่องของสิ่งที่น่ากลัว ขั้นที่สอง แยกธาตุแยกชั้นของสิ่งที่น่ากลัวออกให้เห็นอย่างชัดเจน ว่าเป็นสภาพเช่นเดียวกับเรา หรือเป็นดินน้ำลมไฟเหมือนกันไม่มีอะไรแปลกประหลาดพอที่จะให้กลัว จิตมันก็หยุดตามนั้นมันก็ไม่กลัว พอครั้งที่สามเป็นขั้นที่สาม จิตมันว่างไปหมดแล้ว ปรุงเรื่องเสือขึ้นมาพบกับดับพร้อม มันว่างไปหมด ปรุงอะไรขึ้นมาที่ว่างไปหมด พอปรุงดับ เกิดขึ้นดับ ๆ เกิดดับ ๆ เป็นภาพขึ้นมาแะบก็เหมือนกับฟ้าแมบเท่านั้นเอง มันดับไปพร้อม ที่จะให้เป็นภาพของเสื่อยืนจังก้าอยู่เหมือนอย่างแต่ก่อนไม่มี มันดับพร้อม ๆ

ที่นี้เราก็อธิบายชัดว่าความปรุงตัวนี้เป็นสิ่งที่หลอกต่างหาก ที่ว่าถ้าเราปรุงเป็นเสือก็คือสังขารนี้แลเป็นเสือไม่ใช่อะไรเป็นเสือ ตัวสังขารนี้เป็นเสือ ตัวสังขารนี้หลอกตนเอง ปัญญามันทันว่าสังขารเป็นตัวหลอกแล้วมันจะไปกลัวอะไร ก็สังขารนี้เกิดกับใจ ปัญญาที่อยู่ที่ใจ มันอยู่ด้วยกัน มันรู้เรื่องของมันแล้วจะไปหลงกันได้ยังไง

อุบายวิธีฝึกเราเคยฝึกมาอย่างนี้เป็นขั้น ๆ จนกระทั่งเลยจากนั้นแล้วก็ไม่เห็นมีอะไร แต่ความว่างนี้เป็นพื้น ถึงแม้จิตจะผ่านพ้นไปจากสมมุติโดยประการทั้งปวง หรือว่าหลุดพ้นแล้วโดยสมบูรณ์ก็ตาม ความว่างของจิตนี้ก็พื้น แต่มีต่างกันอยู่ที่ว่าความว่างของจิตในขั้นที่พิจารณาเสียที่ว่านี่มันว่างทางวิปัสสนา ไม่ได้ว่างด้วยความบริสุทธิ์

ว่างทางวิปัสสนาตัวจิตเองยังไม่ว่าง ว่างทางความบริสุทธิ์นั้นตัวจิตเองก็ว่าง สิ่งทั้งหลายก็ว่าง มันว่างไปหมดแล้วก็ว่างไปหมด เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเอาอะไรมายึดมาถือพอให้เป็นสิ่งที่น่ากลัว กลัวอะไรตัวตนอยู่ที่ไหน สัตว์สาราสงอยู่ที่ไหน มันเป็นเรื่องสมมุติอันหนึ่ง ๆ ที่ปรุงแต่งขึ้นเท่านั้น ถึงขั้นนั้นแล้วพูดไม่ถูกละที่นี้ว่าจะกลัวอันนั้น จะพิจารณาแก้ความกลัวอย่างนั้นอย่างนี้ พูดไม่ถูกแล้วไม่พูดเสียดี เมื่อพิจารณาไปก็รู้เอง พูดไว้อย่างนี้พูดตามหลักความจริงที่ได้ปฏิบัติมา ขอให้ท่านทั้งหลายได้นำไปพิจารณาแล้วปฏิบัติตนอย่างนั้นดูซิ จะไปไหนถ้าไม่ไปแถวแนวเดียวกันนี้ ไม่มีทางอื่นเป็นทางไป

จิตใจตามหลักความจริงของทางภาคปฏิบัติเป็นอย่างนี้ เมื่อจิตถึงขั้นว่างทั้งภายนอกว่างทั้งภายใน คือจิตได้บริสุทธิ์เต็มที่แล้วมันหมดปัญหาโดยประการทั้งปวง เพราะมันเป็นสมมุติ อันนั้นไม่ใช่สมมุติ จะว่าอะไรก็แล้วแต่จะว่า ไม่ว่าจะไม่มีอะไรขัดข้อง ไม่มีหิวมีกระหายมีอะไร มันสบายไปเลย หมดเรื่อง ฟังแต่ว่าหมดเรื่อง เรื่องสมมุติทั้งหมดนั้นละมาเกี่ยวข้องกับใจ หรือใจไปเกี่ยวข้องกับสมมุติทั้งหลาย นั้นละเรียกว่าเรื่อง ที่นี้เมื่อไม่เกี่ยวข้องและรู้เท่าทันกันด้วย ไม่เพียงว่าไม่เกี่ยวข้อง รู้เท่าทันกันทุกสิ่งทุกอย่างด้วย แล้วอะไรจะมาเกี่ยวมาเกาะ มันก็สบายนะซิ

การฝึกหัดตนให้หาอุบายทำ อย่างเวลานั่งภาวนาถ้ามีความเจ็บปวดแสบร้อนก็ให้ฟังใช้ปัญญาให้มาก อย่าไปจ่ออยู่เฉย ๆ กับทุกขเวทนาที่เกิดขึ้น ให้ค้นหาสาเหตุของทุกขเวทนานี้เกิดขึ้นมาจากไหน อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นทุกข์ซึ่งเป็นตัวผล เช่นนั่งนานก็เป็นเหตุให้ร่างกายบอบช้ำให้ร่างกายเจ็บนี้เราก็ทราบ แล้วมันเจ็บที่ตรงไหนให้สติจ่อลงไปตรงนั้น แยกดูหนังหรือเป็นผู้เจ็บ เนื้อหรือเป็นผู้เจ็บ กระดูกหรือเป็นผู้เจ็บ หรืออวัยวะส่วนใดเป็นผู้เจ็บ อวัยวะส่วนนั้น ๆ มันรู้ตัวของมันไหมว่ามันเจ็บ แล้วทุกขเวทนาที่กำลังบีบตัวอยู่อย่างสาหัสเวลานี้ มันทราบความหมายของมันไหมว่ามันเป็นเวทนา เป็นตัวบีบสิ่งทั้งหลาย เป็นตัวบีบขันธมีรูปขันธเป็นต้น มันทราบความหมายของมันไหม มันทราบว่ามันได้บีบอะไรไหม

เวลาย้อนมาดูเวทนามาก็สักแต่ว่าเวทนา ดูหนัง เนื้อ เอ็น กระดูก แต่ละส่วน ๆ ที่ว่าเป็นตัวทุกข์เป็นกองทุกข์ มันก็เป็นหนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ตามหลักธรรมชาติของมันอยู่นั้น ต่างอันต่างไม่รู้เรื่องของมัน ต่างอันต่างไม่ทราบความหมายของมันและของ

กันและกัน แล้วผู้ใดเป็นผู้ไปหลอกลวง เป็นผู้สำคัญมันหมายความว่าอันนั้นเป็นทุกข์อันนี้ เป็นทุกข์เดือดร้อนวุ่นวาย ย้อนเข้ามาหาใจ มันก็มาสู่ที่ใจ แล้วก็แยกจากใจออกไป หลายครั้งหลายหน เมื่อเห็นอาการของส่วนร่างกายที่ว่าเป็นทุกข์แต่ละอย่าง ๆ นั้นเป็น ความจริงไม่เป็นทุกข์แล้ว เวทนาก็สักแต่เวทนา เขาไม่ได้ว่าเขาเป็นทุกข์

เห็นตามความจริงของมันแล้วก็ย้อนมาเห็นจิต จิตก็สักแต่ว่าจิต สักแต่ว่ารู้ เมื่อ ต่างอันต่างจริงในขั้นนี้แล้ว ๑) ทุกขเวทนาดับ ๒) อันใดที่เป็นอยู่อย่างไร เป็นจริงตาม สภาพของมันอยู่อย่างนั้น ไม่มาเหยียบย่ำทำลายมากระทบกระเทือนกันเลย นี่วิธี พิจารณา ถ้าพิจารณาเห็นตามความจริงของตัวเองนี้แล้วมันเกิดความอางหาญไม่ใช่ ธรรมดาณะ อางหาญเหมือนกับว่าเอาศีรษะนี้แกว่งภูเขาลูกไหน ภูเขาลูกนั้นแตก กระจายเลยนั่นนะ ดูซิความสามารถอางหาญของจิตของปัญญา ทั้ง ๆ ที่เอาหัวแกว่งใส่ ภูเขาให้ภูเขาแตก ความจริงก็หัวแตกนั่นแหละ แต่เราไม่ได้เอาตรงนี้ เราเอาตรงที่ อำนาจของปัญญา ความฉลาดแหลมคมความกล้าหาญของสติปัญญา มีความสามารถ ขนาดนั้น

เพราะฉะนั้นจึงสามารถแกกัเลสในจุดที่มันยึดมันถือ เช่นทุกขเวทนาในเนื้อใน ภายใตจิตได้โดยลำดับ ๆ จนทะลุไปหมดทั้งกิเลสประเภทต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายในจิตใจ พันธ์สติปัญญาไปไม่ได้ นตฺถิ ปัญญาสมา อาภา ความสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี ถูก ปัญญานี้แทงไปที่ไหนทะลุไปหมด

ฉะนั้นจงพากันรักษาสติให้ดี ในอิริยาบถต่าง ๆ ยืนเดินนั่งนอนเว้นแต่หลับให้ พึงประคับประคองสติให้ดี ถ้าไม่ได้พิจารณาในแง่ใดก็ดี เมื่อสติมีอยู่กับจิต จิตปรุง เรื่องอะไรรู้ นั่นละคือผู้ประกอบความเพียรอยู่ทุกอิริยาบถ ถ้ามีสติกำกับใจแล้วเรียกว่า มีความเพียรอยู่ตลอดเวลา หากสติหาไม่แล้วนั่นแหละคือการขาดวรรคขาดตอนของ ความเพียร แม้จะนั่งสมาธิภาวนาอยู่ก็สักแต่ว่านั่ง เหมือนหัวตอ กิริยาของจิตไม่ได้ทำ ความเพียรตามประโยชน์พยายาม เดินจงกรมอยู่ก็สักแต่ว่าเดิน อย่าวว่าแต่เดินเลยวิ่งก็วิ่ง เถอะ ถ้างลได้ขาดสติแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไร สู้ไ้ตื้นหุบก็ไม่ได้หรือ ตื้นหุบนะ มัน วิ่งจึก ๆ แต่ไม่มีสติจะเรียกว่ามันเก่งได้ยังไง ไม่มีสติ

เอาแค่นี้เสียก่อน

พูดท้ายเทศน์

พุทธโธ ธมฺโม สงฺโฆ จาติ นานาโหนตมฺปิ วตฺตุโต,
อญฺญมฺญญาวิโยคา ว เอกัฏฺตมฺปนฺตฺโต.

ท่านว่าไว้อย่างนั้น แม้จะเป็นพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง พระธรรมหนึ่ง พระสงฆ์หนึ่ง ก็จริงอย่างท่านว่า ในเมื่อกล่าวโดยอรรถ สรุปลงแล้วก็เป็นอันเดียวกัน เป็นแต่เพียงเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน เช่น

พุทธโธ ธมฺมสฺส โปธธา   ธมฺโม สงฺเขน ธาโรโต,
 สงฺโฆ จ สวโก พุทฺธสฺส   อิจฺเจกาพฺพธเมวิทฺ.

พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระธรรม พระธรรมพระสงฆ์ทรงไว้ พระสงฆ์เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า นี่ท่านว่าไว้อย่างนั้น คือเป็นอันเดียว เวลานั้นบเข้าแล้วเป็นอันเดียว ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรตถาคตนั่นละ ธรรมนั้นแลคือองค์ตถาคตแท้ คือจิตที่บริสุทธิ์เป็นธรรมแล้ว เป็นธรรมทั้งดวงแล้ว พ้นจากสมมุติแล้วก็ไม่มีปัญหาอะไรจะมายุ่งกัน ที่ยุ่งที่สุดก็คือสมมุตินั่นเอง พอผ่านจากสมมุติของขุ่นนี้แล้วก็ไม่มีอะไรยุ่ง เพราะฉะนั้นสาวกจะมีที่หมิ่นก็แสนองค์ท่านก็ไม่สะทกสะท้านเลย เพราะเหมือนกันหมด นตฺถิ เสยฺโยว ปาปิโย ความยิ่งหย่อนต่างกันนี้ไม่มี นับแต่พระพุทธเจ้าลงมาจนกระทั่งถึงสาวกองค์สุดท้าย จะหาความยิ่งหย่อนต่างกันหรือกว่ากันโดยทางความบริสุทธิ์นี้ไม่มี

ที่ว่าผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรตถาคต เห็นธรรมก็ตั้งแต่เริ่มลงไปประพฤติปฏิบัติ คำว่าเห็นธรรมไม่ใช่เห็นในขั้นเดียวภูมิเดียว จิตมีความสงบเยือกเย็นได้เต็มรสแห่งพระสัทธรรมเข้าไปโดยลำดับ ก็เรียกว่าได้เห็นพระพุทธเจ้าเข้าไปโดยลำดับ ๆ แม้ยังไม่ตลอดทั่วถึงก็เป็นสักขีพยานได้แล้ว จนกระทั่งจิตได้ถึงความบริสุทธิ์เต็มที่แล้วก็เห็นพระพุทธเจ้าเต็มองค์ พุทฺธะแท้ที่อยู่ที่ใจ ผู้นั้นเป็นฉนฺไดพุทฺธะทั้งหลายก็เป็นฉนฺไดนั้น เพราะพุทฺธะนี้กับพุทฺธะนั้นเป็นอันเดียวกัน เหมือนกัน ไม่มีอะไรยิ่งหย่อนกว่ากัน

นี่ก็บุชาติตถาคตฺถิ ให้ได้เห็นตถาคตฺถิ ตถาคตแท้คืออะไร ถ้าเห็นใจเจ้าของนี้เต็มภูมิเต็มดวงแล้วก็หมดปัญหา พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานก็ปีก็เดือน หรือพระพุทธเจ้าองค์ใดปรินิพพานก็ปีก็เดือน ไม่ได้ไปคาดณะสถานที่กาลเวลาล่าช้ากว่าช้านานเพียงไร เพราะธรรมชาตินี้ไม่มีกาลไม่มีเวลาสถานที่ไม่เกี่ยวข้องเลย เป็นอยู่กับจิตเสียทีเดียวเลย เมื่อเห็นนี้ชัดเจนก็เห็นพระพุทธเจ้าชัดเจน ไม่สงสัยอันนี้ก็ไม่สงสัยพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เมื่อจิตนี้เข้าถึงนั้นแล้วจะเอาอะไรมาสงสัย

เราพิจารณาตั้งแต่...คิดย้อนหลัง ตั้งแต่เริ่มออกบวชมาแล้วเริ่มปฏิบัติมานี้มันไม่ลืมนะ เริ่มออกปฏิบัติไม่ลืมนะ ถ้าออกบวชมาธรรมดาก็เป็นอย่างหนึ่ง เวลาเราฝึกหัดภาวนาของเราตามประสาประสา แต่ว่านิสัยมันชอบกรรมฐานมาแต่ไหนแต่ไร เห็นพระกรรมฐานนี้โดดเด่นเลย ชอบ ทั้ง ๆ ที่เรียนหนังสืออยู่วัดโยธานิมิตร หนองขอนกว้าง เห็นพระกรรมฐานมาพักด้วยนี้ ต้องไปถึงท่านก่อนคุณธรรมะท่านก่อน คือท่านเล่าให้

ฟังเรื่องจิต เราก็มาทำของเรา ทำจิตให้มีความสงบขึ้นมาโดยไม่คาดไม่ฝัน โอ้โหเกิด ความติดอกติดใจกระหึ่มยืมย่องเซียวละ มันไม่ลืมนะ

เรียนหนังสืออยู่ ๗ ปีนี้จิตรวมได้ ๓ หนเท่านั้นละ เมื่อเป็นที่ไรครวหลังมามัน ขยับจะเอาแต่เรื่องอดีตมาจะเอาให้เป็นอย่างนั้น ๆ งานไม่ทำมันก็ไม่ได้เรื่อง ที่นี้พอเรา จาง ๆ ไป มันไม่ได้เรื่องเราก็จาง ๆ ไปจิตมันไม่ไปยึด มาภาวนาเป็นอีกทีหนึ่ง ขยับเข้า อีกแล้ว ขยับเข้าจะให้มันเป็นอย่างนั้นอีก มันไม่เป็นเสียเพราะจิตไปยึดอารมณ์อดีตที่เป็นผลมาแล้วและผ่านไปแล้วนั้น มันไม่ได้อยู่ในวงปัจจุบันคือพุทโธ ๆ ที่ภาวนานี้

อันนี้จึงมาเป็นสักขีพยานเป็นข้อยืนยันกันชัด ๆ ก็ตอนที่จิตเราเจริญแล้วเสื่อม ๆ สุดท้ายเราก็ปล่อยให้หมด เจริญยังงี้ก็ตามเสื่อมยังงี้ก็ตาม เราจะไม่ปล่อยคำ บริกรรมคือภาวนาพุทโธนี้ เราไม่ยุ่งละเรื่องอดีตอะไรเคยเป็นมาอย่างไร เคยเสื่อมมา มากน้อยจะเป็นผลอย่างไร เจริญมากน้อยเพียงไรเราไม่สนใจกับมันละ เราจะเอาแต่ พุทโธอย่างเดียวนี้ เวลาขยับอยู่กับพุทโธปล่อยอารมณ์เหล่านั้นเสีย มันก็เจริญขึ้นมา ไม่ได้เสื่อม เพราะมันไม่ไปยึดนี้มันก็ไม่เสื่อม นี่ก็เป็นสักขีพยานอันหนึ่ง

เมื่อเราผิดด้วยประการใดนี้ เวลาสอนหมู่เพื่อนนั้นก็เป็นการเป็นอาจารย์ได้ดี เวลาล้มลุกคลุกคลานในการภาวนานั้น ผมยังไม่ลืมนะนิมิตผม ผมเคยเล่าให้หมู่เพื่อน ฟังแล้วยังละ นิมิตแปลกประหลาด ภาวนาอยู่นะ มาพักจำพรรษาที่จักราช อำเภอจักร ราชนี้ จังหวัดโคราชนี่เอง นอนภาวนานะ

ตอนนั้นจำได้ถนัดนอนภาวนาจิตรู้สึกมันสงบ ค่อยๆ ขยับเข้าไป หดตัวเข้ามา ๆ สู้ความสงบ แต่ไม่สงบมากนัก พอสงบรู้ว่าสงบ ปรากฏว่ามีตาปะขาวคนหนึ่ง เดินมายืนต่อหน้าประมาณสักวาหนึ่งเศษ ๆ ตาปะขาวนั้นอายุประมาณสัก ๕๐ หรือ อย่างสูงก็ไม่เลย ๖๐ มีรูปลักษณะพอดี ทุกส่วนสัดพอดีทุกอย่าง แต่ผิวพรรณนั้นรู้สึก จะมีสีเนื้อรู้สึกขาว พอมานั้นมายืนตรงหน้าเรา เราก็ปรากฏว่าดูแกดูตาปะขาวคนนั้น แล้วพอมองมาทางเราแล้วก็ก้มลงและนับข้อมือให้เราดู เรายังไม่ลืมนะ

นับข้อมือไม่ได้บอกว่าหนึ่งสองสามนะ หากทำอย่างนี้ให้เราดูชดนะ มันไม่ลืมนะ มันติดตาใจ อย่างนี้ ๆ ทำไปอย่างนี้ละ คือดูด้วยแกทำอย่างนี้ พอถึงข้อที่ ๙ นี้ พอปุบ ลงนี้รู้สึกว่ามีมือตรงนี้ ปืบนี้เงยหน้าขึ้นดูเรา พอดูปรากฏว่ารู้กันทางนี้เหมือนว่าตา ปะขาวคนนั้นมาบอกอยู่ในนี้เลย บอกว่า ๙ ปีสำเร็จ ๆ แล้วตาปะขาวก็เดินกลับหาย เเจ็บไปเลย พอจากนั้นจิตของเราก็ถอยออกมา โห ๙ ปีสำเร็จนี้ นี่เราก็ได้ ๗ ปีแล้วนะ บวชมานี้ ทำไมสำเร็จง่ายนักนะ สำเร็จง่ายนักหรือ ใช้หรือภาวนา ๙ ปีสำเร็จ มันก็ ภาวนาเอาใหญ่เลยจะให้ ๙ ปีสำเร็จ บวชมาคือที่แรกคิดว่าบวชมา ๙ ปีนี้สำเร็จ ก็เร่ง ภาวนา พรรษา ๙ ออกแล้วจิตมันยังเจริญแล้วเสื่อม ๆ อยู่อย่างนั้น

พรรษา ๗ มาจำพรรษาโคราช ออกพรรษา พรรษาเป็นพรรษา ๘ มาจำพรรษาที่ ๘ นะ พรรษา ๗ ออกปฏิบัติ พรรษา ๘ มาจำพรรษาที่โคราชเป็นพรรษาแรกแห่งการออกปฏิบัติ จิตมั่นก็เจริญได้ดี แต่ที่ว่าเสื่อมมาทำกลดนี้ละมันเสื่อม เสื่อมตั้งแต่พรรษา ๘ จนกระทั่งพรรษา ๙ ผ่านไปแล้วมันยังเจริญเสื่อม ๆ ไม่หยุด จนถึงเดือนเมษาฯ โนนนะ แล้วพรรษา ๙ ก็ออกไปแล้วสำเร็จได้ยังไง จิตคนมันเป็นบ้ำอยู่อย่างนี้ เอาอะไรมาสำเร็จ

แต่มันก็คิดไปปีบอีกแห่งหนึ่ง หรือจะเป็นออกปฏิบัติ ๙ ปีได้สำเร็จนา ถ้า ๙ ปีในการออกบวช นับการออกบวชมาถึง ๙ ปีไม่สำเร็จ หรือจะเป็นไปทางว่าออกปฏิบัติได้ ๙ ปีสำเร็จนะ ที่นี้มันก็เลยปล่อยอันนั้น ปล่อยที่ว่า ๙ ปีในการบวชสำเร็จ มันไม่สำเร็จนี่ ๙ พรรษาแล้วก็ไปถึง ๙ ปี จนเข้าพรรษา ๑๐ มันยังไม่สำเร็จ แต่เดือนเมษาฯ ไปแล้วมันมันเจริญแล้วละจิตนี้ ทางสมาธิเจริญแล้วไม่เสื่อมละที่นี้

พรรษา ๑๐ นั้นเป็นพรรษาที่ทุ่มเต็มที่กำลังวังชา ทุ่มความเพียรนี้เต็มทีในชีวิตของเรา ประกอบความเพียรที่เกี่ยวกับประโยคพยายามทางร่างกายด้วยนี้เป็นพรรษานั้นละ เป็นพรรษาที่เด็ดที่สุด เมื่อถึงพรรษา ๑๐ เข้าพรรษาแล้วมันก็หมดหวังที่ว่า ๙ ปีสำเร็จ แสดงว่าไม่ใช่ ๙ ปีสำเร็จในการออกบวช แต่คิดว่าคงเป็น ๙ ปีสำเร็จเพราะการปฏิบัติ ปฏิบัติ ๙ ปีถึงจะสำเร็จ คิดใหม่นะ อันนั้นคงไม่ใช่ คงจะใช้อันนี้ วาจันนะ

คือ ๙ มีสอง ๙ หนึ่ง ๙ ตั้งแต่บวช เราบวชมาจนกระทั่งถึงพรรษา ๙ เรียกว่า ๙ ปี สอง ตั้งแต่เริ่มออกปฏิบัติไปจนกระทั่งถึง ๙ ปีจึงสำเร็จอันหนึ่ง อาจจะเป็นอันนี้ก็ ได้ ที่นี้ใจก็รู้สึกว่ามันปักอยู่ตรงนั้น เร่ง ๙ ปีพอพรรษา ๑๐ จิตรู้สึกว่าจะแน่ใจเรื่องความเสื่อมนั้นไม่เสื่อม เพราะความเพียรเอากันอย่างเต็มที่ มันบอกอยู่ชัด ๆ นี่ว่าจิตได้ฐานได้อะไรชัดเจนแล้ว จนถึงกับบอกอกุทานว่า เอ้อต้องอย่างนี้ไม่เสื่อม ที่นี้ไม่เสื่อม มันชัดอยู่

พอมาถึงพรรษา ๑๖ เข้าสรุปเลย พอพรรษา ๑๖ ล่วงแล้วตอนนั้นปัญญาเป็นธรรมจักรอยู่นะ พรรษา ๑๖ ในพรรษามันเป็นธรรมจักรอยู่แล้วนี่ เร่งเต็มที่ ในขณะที่เรื่องความเพียรเป็นอัตโนมัตติแล้วละ สติปัญญาในขั้นนั้น จนกระทั่งออกพรรษา พอออกพรรษาบิ๊บในวันนั้น มันไม่สำเร็จนี่ ทำไมเรื่องนิมิตที่มากบอกมาแสดงเหตุให้เราเห็นว่า ๙ ปีสำเร็จนั้น เราก็คาดมาแล้วหนหนึ่งมันผิด คาดหนที่สองนี้ก็ ๙ ปีในการออกปฏิบัติ ก็นี้ออกพรรษาแล้วในวันนี้อันนี้ยังไม่เห็นสำเร็จเลย แม้จิตจะละเอียดขนาดไหนก็ยังมิกิเลสอยู่จะเรียกสำเร็จได้ยังไง คำว่าสำเร็จในนิมิตนั้นบอกสำเร็จถึงที่สุดของธรรมนะ ไม่ใช่จะสำเร็จธรรมดาขั้นนั้นขั้นนี้ เอ้อทำไม ที่นี้ชักไม่แน่ใจ ไม่ใช่

ได้มีพวกเดียวกันละ แต่ท่านก็ตีอุบายท่านดีอยู่นะ เรานั้นได้ยกบุชอุบายของท่านจนกระทั่งปานนี้ ผมไม่ลืมนะนิสัยผมไม่ค่อยลืมนุคุณใคร เรื่องเห็นบุญเห็นคุณคนนี้ ความกตัญญูนี้เราซัดอยู่ในใจของเรา เนรคุณคนไม่เป็น เป็นนิสัยกตัญญูทุกเวทีฝึใจจริง ๆ ท่านองค์นี้เราก้เล่าให้ท่าน คือเก็บมาได้ ๙ ปีอันนี้ไม่บอกใครเลย วันนั้นมันหมดหวังว่างั้นเลย

นี่ผมจะเล่าให้ท่านฟังนะ แหม ผมได้แบกอันนี้มาฝังไว้ภายในจิตนี้ได้ ๙ ปีแล้ว นิมิตอันนี้ ผมจะเล่าเรื่องความเหลวไหลของผมให้ฟัง แต่ผมพูดเฉพาะท่านนะท่านอย่าไปพูดให้ใครฟัง ผมเก็บฝังไว้ในหัวใจนี้และเชื่อแน่ว่า ผมมันก็เหลวไหลเสีย จนต้องมาเล่าเรื่องความเหลวไหลให้ฟัง ความโกหกของผมให้ฟัง *เอ้าเล่าซิเป็นไง* ก็เลยเล่าไปตามเรื่องนิมิต จนกระทั่งมาถึงพรรษา ๙ ที่ว่า ๙ ปีสำเร็จ นี้ก็ออกพรรษาแล้วในวันนี้ เตียวนี้มันยังไม่สิ้นนี้จะทำยังไง มันยังมีอยู่ละเอียด ๆ มันรู้ชัด ๆ นี้ยังไม่สิ้น ก็แสดงว่านิมิตโกหกอย่างชะมัดเลย

มันไม่ใช่อย่างนั้นท่าน ว่างั้นนะที่เราไม่ลืมนะ คือคำว่า ๙ ปีสำเร็จนี้ ๙ ปีนี้ต้อง ๙ ปีตั้งแต่ออกพรรษานี้ไปจนพรรษาหน้าวันไหนก็วันนั้นละถึงจะหมดเขตของ ๙ ปีนี้ อย่างนั้นหรือก็อย่างนั้นแหละ มันยังไม่หมด ๆ อายุของ ๙ ปีนี้นะ เมื่อหมดก็วันนี้วันเข้าพรรษาวันไหน พรรษาที่ ๑๐ เมื่อไรแล้วของการปฏิบัตินี้เมื่อไรแล้ว นั้นแหละจึงจะหมดอายุอันนี้ ถ้าจะตำหนิก็ตำหนิได้ เวลานี้ยังไม่ควรตำหนิ ยังอยู่ในเกณฑ์ ว่าอย่างนั้นนะ หือว่างั้นหรือ มีกำลังใจขึ้นอีก ทั้ง ๆ ที่ใจก็หมุ่นดีอยู่แล้วละ มันก็มาเพิ่มกำลังใจอีก ฟาดเข้าอีกเอากันอย่างหนักเลย

นิมิตแปลกดีนะ นิมิตอันนี้มีแปลกแต่ต้องได้ชม ถ้าลงนิมิตได้แสดงให้เห็นชัด ๆ อย่างนั้นมันไม่ค่อยผิดค่อยพลาดเท่าไร ผมมาพิจารณาดูเรื่องเกี่ยวกับโยมแม่นี้เหมือนกัน นี่ก็เป็นอยู่โน้น ภูเขาโน้น อันนี้มันเรื่องภาระเรื่องเกี่ยวกับโยมแม่ก็หมดปัญหากันไป เวลาภาวนาอยู่นิมิตปรากฏเกี่ยวกับโยมแม่นี้ ถ้าเราไม่ได้เอาโยมแม่บวช จะไม่ได้นะมันเกี่ยวกับ อะไรจะต้องให้โยมแม่บวชแล้วจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ตามนิมิตตามความเป็นในสิ่งนี้ต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ไม่สงสัย แล้วเป็นจริง ๆ ตามนั้นผมจึงไม่มีอะไรคิด เพราะเป็นไปตามที่คิดไว้แล้ว มันก็ได้ตั้งสำนักนี้ว่ายังไง แต่ก่อนผมไม่มีสำนักนี้ ตามนิสัยเราอยู่ที่ไหนเราก้ที่อยู่ของเราไปของเราสบาย ออกพรรษาแล้วหายเจ็บ ๆ ไปอย่างสบายหายห่วง เหมือนนกมีแต่ปีกกับหางเท่านั้น

อันนี้มาเอาโยมแม่บวชจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ แล้วก็เป็นอย่างว่าจริง ๆ พระรุพะรังเรา เราไม่มีทางแก้ไข เพราะพิจารณาทราบไว้แล้วตั้งแต่โน้น เอามือเขียนจะ

เอาตีนลบได้ยังไงไม่เอาโยมแม่บวช ถ้าไม่เอาโยมแม่บวชนี้เห็นจะไม่แล้วกันได้ เรื่องเกี่ยวกับโยมแม่แน่ ๆ มันเป็นเรื่องจริง ๆ เห็นอย่างชัดเจนอยู่ในนิมิต จึงต้องมาบวช แต่โยมแม่ก็บวชได้อย่างง่ายดาย โยมแม่ก็ยิ้ม เอาเลย แน่ะ มันก็เป็นไปตามนั้น

เรื่องนิมิตนี่แปลก ๆ มันเป็นหลายครั้งหลายหน ถ้านิมิตชนิดอย่างชัด ๆ จริง ๆ แล้วไม่ค่อยผิด หลายครั้งหลายหนที่เราเคยเป็น อย่างคราวมาอยู่นี่ที่แรกก็เหมือนกัน ค่ะวันนั้น แหม นิมิตแสดงออกมาถึงกระทั่งเรานี้ไม่กล้าจะพูดอะไรให้ฟังเลย ทำไมนิมิตจึงเป็นอย่างนี้ ปรากฏว่ามันเป็นรู้อย่างนี้ รู้อ ให้เราไปอยู่ตรงกลางไม่มีทางออกเลย ตามนิมิต นายพรานมือแม่ปั่นมายิงเราต่อหน้านั้น เอาปากกระบอกปืนมาหาเรา นี่ ห่างกันไม่ถึงวา มายิงเปรี้ยง เอายังเลย เราเปิดผ้าให้หมดเลยเหลือแต่ผ้าอังสะ เอายัง คือเขาบอกเขามาขอยิงท่าน เขาว่าอย่างนั้นนะ เอายังเรอบอกอย่างนั้น ปืนก็เปรี้ยง ๆ ไม่มีทางออก เราออกไปที่ไหนไม่ได้

แต่ยิงแล้วทำไมไม่เห็นถูก ไม่เห็นมาถูกเราก็ไม่ถูก ถ้าว่าถูกแล้วไม่เข้ามันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง มันไม่ถูก เปรี้ยงอยู่เฉย ๆ จนกระทั่งหมด กระสุนดินดำหมดแล้วมาหมอบกราบ ขอกราบท่าน หมดความสามารถแล้ว มีเท่านั้นแหละความสามารถ พอกราบแล้วหายเจ็บเลย พอเขากราบเขาลุกไป พวกท่านสิ่งทองใครต่อใครรุมเข้ามาหาเรา เป็นอย่างไรไม่เป็นผุผองไปหมดแล้วเทรอต่านอาจารย์ เสียงปืนนั่น เหมือนกับว่าพระเห็น ยืนดูอยู่นี่นะ อยู่ข้าง ๆ พระเต็มเลย มาจับผ้าอังสะดูก็ไม่เห็นมีอะไร แบบดี ๆ นี่นาไม่เห็นมีอะไร แล้วนี่ท่านอาจารย์ดีด้วยอะไร ดีด้วยพุทธโธ เราว่าอย่างนั้นนะ ในนิมิตมันบอก

พอตื่นเข้าขึ้นมา เอ มันเรื่องอะไรกันนาถึงได้ถนัดจริง ๆ แต่ไม่บอบช้ำ หาทางหลีกเลี่ยงไม่ได้หากไม่บอบช้ำ นี่เป็นเรื่องอะไรนา คือบอกความหมาย มันไม่มีอันหนึ่ง คือเรื่องมาแสดงนิมิต จะแสดงความหมายไปนั้นไปนั้นก็ไม่มี เราจะมาตีความหมายว่าอย่างไรนินิมิตเป็นอย่างนี้

พอตอนบ่าย ๓ โมงพวกตลาดก็มาซิ เอาหนังสือท่านเจ้าคุณอุปชฌายะองค์นี้มอบให้มาส่งผม แล้วมีเด็กผู้หญิงสาวคนหนึ่งมา ขอฝากเด็กคนนี้เป็นศิษย์ในสำนักนี้ อ้อ อันนี้เอง คือไม่มีทางไปได้เลย จดหมายของท่านเจ้าคุณมาหาเรา แล้วก็พวกตลาดเป็นพวกเจ้าหน้าเจ้าตากันทั้งนั้นละมา มันก็เหมือนเล่านิมิตให้ฟัง พอมาแล้วเราก็ชี้แจงเหตุผลให้ฟังตามเรื่องตามราว

ให้ไปกราบเรียนท่านอย่างนั้นนะ เราไม่รับนี่เราหาอุบายพูดอย่างเหมาะสมกับเหตุผลที่เขาจะยอมรับ เขาก็ยินดีตกลง บอกว่าเท่าที่มีอยู่นี้ก็ด้วยความจำเป็นเกี่ยวกับโยมแม่เรา ไม่เพื่อจะสั่งสมแม่ชีแม่ขาวที่ไหนมากมาย มีแต่คนแก่ ๆ อยู่ด้วยกันที่ติดมา

ด้วยกันแล้ว ถึงเวลาจำเป็นเรารับเท่านั้น คนอื่นเราไม่รับ ขอให้ไปกราบเรียนท่านอย่างนั้นนะ เรารับด้วยความจำเป็นเกี่ยวกับโยมแม่ ให้โยมแม่มีหมู่เพื่อนอยู่ด้วยเฉย ๆ เราไม่ตั้งใจว่าจะสั่งสมแม่ชีแม่ขาวให้มากมายอะไร เราก็บอกอย่างนั้น

เขาก็เลยไปกราบเรียนท่านเจ้าคุณ พอวันเขาไปวันนั้นแล้ววันหลังเราก็ตามไปอีก ท่านก็บอก เออ รู้ความประสงค์ของเจ้าแล้ว เราก็ไม่ตั้งใจอะไรแล้วละบัว อุบายของเจ้าพูดก็ดี ไม่เห็นมีอะไรขัดข้อง เราไม่ขัดข้อง ท่านว่าอย่างนั้น เจ้าเมื่อมีความจำเป็นแล้วเราก็เห็นใจ นี่ก็ไม่บอบซ้ำ ท่านก็ไม่บอบซ้ำ พวกตลาดก็ยอมรับเหตุผลเรา ไม่มีใครโกรธใครเคียดอะไรให้เรา นี่ที่ว่ามันไม่บอบซ้ำ ยิ่งขนาดนี้ไม่บอบซ้ำ พอตอนบ่ายมา อ้อ เรื่องนี้เธอ เข้ากันปึบเลย

ถ้ามีอันไหนแสดงอย่างถึงใจแล้วมันไม่ลืมนะ เรื่อย ๆ ธรรมดาดี เช่นคนจะมาใส่บาตรนี้ เอ้ จิตคนนี้นั้นหยาบนะ กระแสของจิตคนนี้ เช่นเขาจะมาใส่บาตร หรือมีใครจะเอาของมาทำบุญทำทานนี้นั้น กลางคืนมันจะแสดง แต่เราชินเสียแล้วกับเรื่องเหล่านี้ มาแสดงเรื่องใส่บาตร เรื่องเอาของมาทำบุญ นิमितมันแสดงเวลาเข้าที่ภาวนา กระแสของจิตมันมาถึงกันได้มาแสดงให้เห็น อันนี้มันเป็นอยู่ประจำว่างั้นเถอะ จนเราไม่สนใจ เพราะก็เป็นทำนองที่เราเคยรู้แล้วเรื่องโน้นเรื่องนี้ อ้อเรื่องนั้น คือว่าเรื่องเก่านี้

เรื่องลึกลับเรื่องแปลก ๆ ที่แต่ละครั้งละคราวที่แสดงนี้ นาน ๆ จะแสดงที เรื่องแปลก ๆ เช่นอย่างผมจะไปจังหวัดตราด ผมตัดสินใจปุบปับในเดี๋ยวนั้นจะไป กลางคืนนิमितไม่ดีแต่มีความจำเป็นที่จะต้องไป ไปตราด อยู่สถานีทดลองฯนี้ ก็เลยเล่าให้หมู่เพื่อนฟัง เรียกพระมาบอก วันนี้ผมจำเป็นที่จะต้องไปจังหวัดตราดด้วยความจำเป็นแล้วให้คอยฟังเสียงของผมด้วยนะ นิमितผมไม่ตื่นนะเมื่อคืน แต่ไม่มีการเจ็บไข้ได้ป่วยไม่เป็นอันตรายต่อชีวิต แต่เกี่ยวกับเรื่องเวลาเวลา บอกอย่างนี้ เกี่ยวกับเรื่องเวลาเวลา มีความคลาดเคลื่อนได้ เมื่อคืนนิमितแสดงอย่างนั้น

แล้วก็ออกเดินทาง พอไปถึงหน้าสถานีถามเขา แต่ก่อนรถไม่ค่อยมีนี่ ถาม: มีรถเทียบชั้ไปแล้วหรือ ไปแล้ว รถเขามีรถเทียบชั้ ร.ส.พ.อ้อ รถเทียบชั้ยังไม่ไป เขาว่างั้น พอเขาว่ารถเทียบชั้พอว่าอย่างนั้นมันสะดวกจิตปุบในนิमित ควรไปรถเทียบชั้หรือไม่ มันขวางทันทีเลยนะ พอว่ารถเทียบชั้มันขวางอยู่ในจิตนี้ สมควรจะไปรถเทียบชั้หรือ เราว่างั้น มันเป็นอยู่ในนี้มันขวางอยู่ในนี้ทันทีเลย

สักเดี๋ยวกก็ได้ยินเสียงรถบิ่ง ๆ มา ไปดูซิรถคันไหนมา เขาก็วิ่งปุบออกไป รถกำลังวิ่งมานี้ รถ ร.ส.พ. ๆ มา เข้าชั้นคันนี้ ๆ ถ้าไม่ได้ชั้นคันนี้ไม่ได้ไปคันนี้ไม่ไปนะ เราว่าอย่างนี้นะ บอกให้เขาไปบอก เราขึ้นคันนั้นไป พอไปแล้วก็คงฝนตกทั้งคืน คืนที่วานิมิตนั้นนะ ตกตลอดไปถึงจังหวัดตราด พอเลยชลุ้ไปเท่านั้นแหละ โอ้โห จนกระเป่ามัน

ต้องได้เดินนำหน้า ร.ส.พ.มันสูงนี่ แล้วคอยทำมือโบกนี้ไปเป็นย่าน ๆ แล้วขึ้นเนินแล้วลงที่นั่น ก็ต้องเป็นอย่างนั้นไปตั้ง ๓ ย่าน ๔ ย่าน พยายามบุกไปจนได้ ไปค้างอยู่คืนเดียว พอกลับมาวันหลังนี้เท่านั้น โอ้โหมันมากยิ่งขึ้นกว่าอะไร..น้ำ รถก็เลยมาถึงแค่ ๑๒ กิโลเมตรหรือตรงนั้น เราก็ลงมาถ่ายผ้าอาบน้ำแล้วเอาผ้าจีวรพันคอ ลูยน้ำขนาดนี้ ๓-๔ แห่ง บางแห่งก็ได้นั่งเรือเขามา เขามีเรือรอนี้ให้มาเหมือนกัน

บางแห่งไม่มีเรือ มาถึง ๓ แห่ง ๔ แห่ง พอขึ้นมาเนินนั้นเห็นแต่ใบไม้ลาดอยู่ตามนั้น แล้วก็เห็นรถเทียบชั้ยตายอยู่นั้นไปไม่ได้ พอถึงเนินนั้นมันหมดที่จะไปแล้ว น้ำมันเดือด คันเทียบชั้ยน้ำมันเดือดแล้ว ตรงที่จะไปข้างหน้านี้มีแต่น้ำ เห็นรถเทียบชั้ยตายอยู่นั้น เห็นคนเอากิ่งไม้อะไรมากันดาดดาษ ฝนพรำทั้งคืนนี้หมดคืนเปียกและไปหมด มีรถคันเดียวทั้งไว้นั้นไม่มีสักคันเดียว ไปดูบริเวณโน้นคนที่ตากฝนกัน โอ้โห ถ้าเราสามารถคันนี้มันเป็นอย่างนี้เอง นี่ละมันถึงได้วางในจิตมันไม่ยอมจะขึ้นรถคันนี้ ก็คนมากอยู่นั้นหมด ไม่ทราบว่าจะกลับคืนไปนั้นหรือไปไหนก็ไม่รู้ กลับคืนไปเขาสมิงหรือไปไหนก็ไม่รู้ เราก็ไม่ได้ถามเขา เพราะไม่มีคนสักคนเดียว รถเทียบชั้ยอยู่นั้นก็ไม่มีคนเฝ้า นี่นะมีแต่รถ โห เทียบชั้ยเป็นอย่างนี้หรือ มองดูตามข้างทางใบไม้ปูเคลื่อนไปหมดเลย มีแต่ซี่ตมซี่โคลนเต็มไปหมดเพราะฝนพรำทั้งคืนนี้แล้วทำไมคนจะไม่แยละ พอตื่นเข้ามา ก็ออกจากนั้นแล้วก็มาค้างที่วัดขลุ้ง วัดท่านวิริยัง วัดธรรมมงคล

พอตื่นเข้ามาที่ขึ้นรถมาแต่เช้า เป็นวัน ๑๕ ค่ำพอดี วันเดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำจะเข้าพรรษาพอดี พวกญาติโยมก็แน่นอยู่ที่นี่ มาถึงและเขามาถึงก่อนเราเต็ม รถเราก็ลงนั้น พอถึงพระก็เดินเข้ามา มีคนที่มารออยู่แล้วก็มาก คนกำลังหลังไหลมา พระบิณฑบาตกำลังมาถึงก็มี ยังไม่มากก็มี แต่คนแน่นเพราะวันนั้นเขาถือเป็นวันรวมการเข้าพรรษา

อย่างนี้เป็นต้น มันก็เป็นอุปสรรคเรื่องกาลเวลา มันเป็นเรื่องจริง ๆ นะ จะมาตามเวลาไม่ได้มันติด คือว่าไม่จำเป็นแล้วผมจะกลับวันพรุ่งนี้ ไม่กลับไม่ได้พรุ่งนี้ จะกลับมาให้ถึงนี้ให้ได้วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เลยมาค้างที่ขลุ้งนั้นเสียคืนหนึ่ง ๑๕ ค่ำตอนเช้าถึงได้ออกจากนั้น

เรื่องนิมิตนี้ผมไม่ค่อยเท่าไร นอกจากมันสำคัญจริงๆ ผมถึงจะยึดเอามาพิจารณา ถ้าธรรมดาๆ ที่มันเป็นในจิตนิดๆ เท่าที่เด่นมากก็คือเกี่ยวกับเรื่องคนจะมาทำบุญทำทานนี้รู้สึกเด่น มันมาผ่าน จิตใจของคนกระแสนะของจิตมันเป็นเหมือนคลื่นอากาศอย่างไรไม่รู้ณะ เหมือนคลื่นวิทยุออกอากาศ นี่เป็นไปตามนิสัยของคน แต่เราก็ไม่ค่อยจะไปสนใจกับเรื่องนิมิตอะไร มันหากเป็นความรู้แปลก ๆ อย่างนี้ โดยเฉพาะแม่แก้วนี่เก่งมาก

อย่างนี้มันเกี่ยวกับเรื่องนิสัยของแต่ละคน ๆ ไม่เกี่ยวกับเรื่องมรรคผลนิพพานนะ ไม่ใช่เป็นเรื่องของมัชฌิมาปฏิปทา เป็นพิเศษอันหนึ่งต่างหาก จึงไม่ควรสนใจ ตั้งหน้าประพฤติปฏิบัติให้ได้หลักได้เกณฑ์ และทุกวันนี้ด้านวัตถุกำลังเหยียบย่ำทำลายพระกรรมฐานเรานะให้พากันระมัดระวัง เพราะการอยู่ด้วยกันเป็นของไม่แน่นอน ต้องได้โยกได้ย้ายกันไปที่นั้นที้นี้ เวลาจะตั้งเป็นรากเป็นฐานในสถานที่ใดแล้วพากันไปยุ่งกับเรื่องการก่อสร้างนะ ซึ่งเป็นการทำลายจิตตภาวนาอย่างยิ่ง ผมเห็นว่าเป็นภัยอย่างยิ่งสำหรับนักภาวนา เกี่ยวกับเรื่องการก่อสร้างนี้

เพราะฉะนั้นผมถึงได้ปิดเสมอวัดนี้ ใครจะมาสร้างให้ก็มายุ่ง ไม่ว่าแต่เราสร้างเอง คนอื่นจะมาสร้างให้มันก็ยุ่ง มันเป็นภาระให้วุ่นอยู่นั่นละ สัมมากรรมมันตะส่วนหยาบจนกลายเป็นสมุทัยแก่ธรรมอยู่ภายในจิตได้ เช่นการก่อสร้าง เป็นสาเหตุที่จะทำลายจิตใจได้ ตัวนี้สำคัญ สัมมากรรมมันตะของประชาชนทั่วไปตามชั้นภูมิของเขาเป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่สำหรับพระแล้วเหล่านี้มีใช้สัมมากรรมมันตะ เป็นการทำลายจิตตัวเอง เมื่อเป็นสิ่งที่ทำลายได้นั้นจะเรียกสัมมาได้ไง มันก็ผิดช

แม้แต่ในมหาขันธท่านก็ยิ่งเคยพูดไว้เขียนไว้ ผู้ประกอบความพากเพียรให้พึงสังเกตระมัดระวัง สถานที่ที่ควรไปไม่ควรไป สถานที่ควรอยู่ไม่ควรอยู่ สถานที่เช่นใดที่ควรอยู่ ที่ไม่ควรอยู่ เช่นไปตั้งสำนักหรือไปพักภาวนาอยู่ริมน้ำเป็นทำน้ำ แม้ที่สุดต้นไม้ที่มีนกมีกามีกรรมกินมาก ๆ ก็ไม่เหมาะ สถานที่ท่านกำลังก่อสร้าง หรือโบสถ์วิหารอะไรชำรุดทรุดโทรม กุฎีชำรุดทรุดโทรม ท่านกำลังก่อสร้างหรือสร้างอะไรก็ตาม สถานที่เช่นนั้นไม่ควรจะเข้าไปอยู่จะเข้าไปอาศัย เพราะเป็นการก่อกรรมวุ่นวายแก่การปฏิบัติของตน ในมหาขันธท่านพูดอย่างนี้

การอยู่กับสำนักนั้นสำนักนี้ในวงกรรมฐานเราก็ไม่เหมือนกัน ที่จะเข้มงวดกวดขันทางด้านจิตตภาวนานี้ต่างกันอยู่มาก เพราะส่วนมากมักจะเถลไถล เพราะฉะนั้นผมจึงวิตกวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องว่าพระกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่นนี้ ยังเขียนไว้ในปฏิปทาฯ เพราะกิเลสมีอยู่ในหัวใจแล้วต้องลืมนิ้วได้คนเรา ยิ่งเห็นเขาเคารพนับถือแล้วก็ลืมนิ้วลืมนิ้ว ดินเหนียวติดหัวเข้าใจว่าตัวมีหงอนไปเสียนั่นละมันจะเสีย เราวิตกวิจารณ์มากกับคณะกรรมฐานเรา เช่น ไปกรุงเทพฯบ่อยๆ อย่างนี้ ถูกเขานิมนต์ไปกรุงเทพฯลืมนิ้วลืมนิ้วไปละซิ จิตใจไม่มีรากมีฐานมันคงมีทางเสียได้เอนไปได้ เมื่อเอนไปแล้วก็ลืมนิ้ว เลยกลายเป็นเรื่องกรรมฐานหากินไป ถ้าหากจิตใจมีหลักมีฐานยังงี้ก็ไม่เป็น จะไปนอนอยู่ในกองสมบัติก็ไม่ติดไม่หลง ไม่พัวพัน ไม่ลืมนิ้วลืมนิ้ว ที่เรื่องของกิเลสเต็มหัวใจนี้ยังงี้ก็ติด ยังงี้ก็ลืมนิ้วลืมนิ้วได้ ยังมีคนเคารพนับถืออะไรก็ยิ่งเห่อเหมือนกับตัวมีหงอนไป นั่นละตรงที่มันจะเสีย

กรรมฐานอย่างแท้จริง ตามเหตุของพระพุทธเจ้าและพระสาวกท่านดำเนินมา ต้องมีขาดเขินบกพร่อง กิเลสอะไรก็เขี้ยว ๆ อย่างนั้น เกี่ยวกับเรื่องวัตถุนั้นเหมาะ แต่ภายในไม่บกพร่อง เรื่องความเพียรไม่บกพร่อง เต็มเม็ดเต็มหน่วย วัตถุกับปัจจัย ไทยทานต่าง ๆ มีความบกพร่องเป็นธรรมดา นี่เหมาะสำหรับกรรมฐาน เราเคยอยู่แล้ว สี่หลังคาเรือนเราก็เคยอยู่ เจ็ดแปดหลังคาเรือนเราก็เคยอยู่ สิบสี่สิบห้าหลังคาเรือนเรา เคยอยู่ จำนวนน้อย ๆ นะ แม้แต่ไร่เขา ๒ ครอบครั้ว เราไปอาศัยชาวไร่เขา เราก็เคยอยู่ ก็ไม่เห็นตาย เราไปหาเองนี่ เราจะไปเป็นอารมณ์กับอาหารเราจะไปหาที่เช่นนั้นได้หรือ เราเป็นอารมณ์กับธรรม เรามุ่งมั่นต่อธรรมเราจึงไปหาที่อย่างนั้น

ลึนเรามันยาวมันกว้างเอานั่นเอานี้ได้มาก ๆ พุงมันก็โต ถ้าอยู่บ้านใหญ่เมือง ใหญ่มีผู้เคารพนับถือมาก คนทำบุญทำทานมาก ลึนมันก็ยาวท้องมันก็ใหญ่กินเท่าไรไม่มีพอ เพราะฉะนั้นจึงต้องหาวิธีตัดสันดานเจ้าของ ไปอยู่ในที่ขาด ๆ เขิน ๆ เช่นนั้นให้เขา ตัดสันดานช่วยเรา โดยลำพังเราไม่สามารถจะตัดสันดานเจ้าของได้ ต้องให้สิ่งเกี่ยวข้อง สิ่งแวดล้อมตัดสันดานช่วย เราจึงไปหาอยู่ในที่เช่นนั้น

เมื่อไปอยู่ในที่เช่นนั้นแล้วเราไม่เคยเป็นอารมณ์กับอาหารการกิน แม้แต่ข้าว เปล่า ๆ บางวันก็ไม่พอ แต่เราไม่ได้มาคิดว่าวันนี้อาหารไม่พอจะเป็นอารมณ์ ตั้งแต่เรา อดมาก็วันเราก็ไม่เห็นตาย ได้กินอยู่ขนาดนี้แล้วจะตายก็ตายไปซิ ก็เรามาหาอย่างนี้นี่นา ให้เขาตัดช่วยนี้ว่าไง เจ้าของยังไม่สามารถตัด จะมาเกียจเออาอะไรอีก

นี่วิธีแก่เจ้าของเคยทำ เคยอยู่มาแล้วทั้งนั้น อยู่ที่เช่นนั้นยิ่งเจริญดีจิตตภาวนา ฉันทังหันมีแต่ข้าวเปล่า ๆ ข้าวเปล่า ๆ บางวันก็ไม่อิ่ม แต่มันก็เหมาะแล้วเพราะเราหาที่ อย่างนั้นนี่ เวลาภาวนานั่นตอนมันเห็นฤทธิ์กันตรงนั้นนะ นั่งภาวนานี้เป็นหัวต่อ แน่ว เลย จิตไม่วุ่นวายธาตุขันธ์ก็ไม่ทับ ความง่วงเหงาหาวนอนไม่มารบกวน ฉันทข้าวเปล่า ๆ นี้ ความง่วงเหงาหาวนอนไม่กวน ถึงฉันท้อมก็ตามก็ไม่เห็นกวน มันเป็นเพราะกับผม ว่านะ

คือได้ลองทุกอย่าง ๆ ถ้าหากเราฉันทธรรมดามีกับมีอะไร ๆ แล้วฉันทมากเท่าไรก็ ยิ่งง่วงมาก.นอน ภาวนานี้คอยแต่จะง่วง เอ๊ะทำไมเป็นอย่างนี้ มีแต่ข้าวเปล่า ๆ ฉันท้อมก็ ไม่เห็นง่วง มีก็พอรู้สึกนิด ๆ เท่านั้นละ ฉันทน้อย ๆ ก็ยิ่งไม่ง่วง ไม่ฉันทเลยมันก็ยิ่งไม่ง่วง นี่เราหาที่เช่นนั้น เราไม่ได้ตำหนิติเตียนกับเรื่องอาหารว่ามีมากมีน้อย เพราะเราไปหา เองนี่ เรียกว่ามือเขียนมือลบ เขียนด้วยมือลบด้วยมืออย่างนี้ ตันกับปลายต้องตรงกัน

ปฏิบัติทาเช่นอย่างที่ผมปฏิบัติมานี้ สำหรับนิสัยผมเองต้องเป็นปฏิบัติทาอดอยาก ไม่ได้สมบูรณ์ เราไม่หาที่ความสมบูรณ์ เราหาอย่างนั้น เรื่องอะไร ๆ จะขาดตก บกพร่องขาดไปซิไม่ได้เป็นอารมณ์เลย แต่เรื่องความพากเพียรทางด้านจิตใจนี้จะขาด

ไปไม่ได้ จิตมันแน่วอยู่ตรงนี้มันจ่อๆ อยู่ตรงนี้ไม่ได้จ่อที่อื่น แล้วเวลาจะได้สติตั้งหรือ ได้อุบายต่างๆ เหล่านี้ก็ได้ด้วยสถานที่เหล่านั้น ที่เราหาเองนั่นมากกว่า กับที่เอาเป็นเอาตายเข้าว่า

มีอยู่ ๒ อย่าง เช่นตอนเอาเป็นเอาตายเข้าว่า ความหมายคือนั่งตลอดรุ่ง ฟาดมันตลอดรุ่งให้มันเห็น เราอดอาหารจนเดินโซซัดโซเซจะหกล้มมันก็ได้อุบาย แต่เป็นที่หนึ่งก็คือนั่งแบบเอาเข้าตะแลงแกงเลย ไม่ถึงเวลาไม่ยอมให้มันลุก อันนี้เป็นที่หนึ่งสำหรับผมเอง นิสสัยเรามันหยาบถ้าไม่ทำอย่างนี้มันไม่ได้ ไม่เหมาะกับเจ้าของเองซึ่งเป็นนิสสัยหยาบ ถ้าทำอย่างนั้นแล้วถึงใจ การทำถึงใจผลที่ปรากฏขึ้นมาถึงใจทุกอย่างเลย หาที่ต้องติไม่ได้ ถ้าลงวันไหนได้ทุ่มลงไปขนาดนั้นแล้วได้ความอัศจรรย์ทุกคืนไม่มีพลาดเลย

พูดถึงเรื่องสกลนคร ไปอยู่ตามพวกบ้านป่า ๆ เขา ๆ ไปภวานา ไปทางไหนก็เหมือนกันไปหาอยู่อย่างนั้นนะ บ้านไหนบ้านใหญ่ๆ มีคนมาเคารพนับถือมากหลังไหลมาหาเรา โอ๊ย บ้านนี้อยู่ไม่ได้ นึกในใจ คนกวนไม่ได้ภวานา

*****